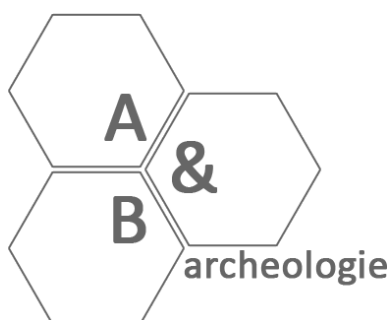

Nota Wortegem-Petegem Biesvijverstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy Wyns

27-11-2024

1. Gemotiveerd advies

De nota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Biesvijverstraat te Wortegem-Petegem (deelgemeente van Wortegem-Petegem, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, diende de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota werd opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog en bestond enkel uit een bureauonderzoek.¹ In het programma van maatregelen was opgenomen dat een proefsleuvenonderzoek dienden uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit verder vooronderzoek beschreven.

Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op woensdag 20 november 2024. Het sleuvenplan kon uitgevoerd worden zoals voorzien in het programma van maatregelen. Voor de uitgraving van de proefsleuven werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

Het plangebied had een oppervlakte van ca. 8990m². Hiervan werd ca. 1068m² (11,8%) onderzocht door middel van proefsleuven en kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee net niet behaald. Er kon desondanks een goede inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel van de site dat duidelijk positief bleek te zijn.

In de archeologienota werd op basis van het landschappelijk, bodemkundig, historisch en archeologisch kader een eerder gemiddelde archeologische verwachting opgesteld voor sites met grondsporen uit diverse archeologische periodes. In de dorpskern gebeurde recent een opgraving waarbij bewoningssporen uit de late bronstijd - vroege ijzertijd en funeraire resten uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode werd aangetroffen. Petegem kent een geschiedenis die ver teruggaat in de tijd, met een burchtsite die een oorsprong kent in de 8ste-9de eeuw en een abdij site die dateert uit de 11de eeuw, beiden gelegen dicht naar de Schelde op. Het landschappelijk bodemonderzoek toonde aan dat er binnen het plangebied een lage kans is op de in situ bewaring van steentijd artefactensites.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden een groot aantal archeologische sporen aangesneden. Het gaat om grachten, greppels, poelen en (paal)kuilen die op basis van het aangetroffen vondstmateriaal toe te schrijven zijn aan een site uit de late middeleeuwen. De grote hoeveelheid aan grachten en de aanwezigheid van poelen is mogelijk te linken aan een oudere meander van de nabijgelegen Brulbeek. Op de bodemkaart zijn ten westen van het plangebied Lep bodems, natte zandleembodems zonder profiel die te linken zijn aan de vallei van deze beek. De greppels en grachten hadden mogelijk een primaire waterafvoerende functie. De paalsporen en kuilen die aanwezig zijn tussen de greppels duiden op een vorm van menselijke bewoning nabij of op het terrein.

¹ Acke, Bracke, Wyns 2021a; 2021b.

Op basis van het proefsleuvenonderzoek wordt een verdere opgraving geadviseerd over het gehele plangebied, over een oppervlakte van ca. 8990m². De modaliteiten voor dit onderzoek worden hieronder verder beschreven in het programma van maatregelen.

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisanaal, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, grachten, waterputten, kuilen, ...)?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere periodes? Wat is de onderlinge samenhang/fasering?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten?
- Waaruit bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (C14-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, anthracologie, petrografie, archeozoölogie, ...)?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden, hoe verhoudt de site zich tot de archeologische onderzoeken in de directe omgeving?
- Wat is de relatie tussen de mens en zijn omgeving?
- Kunnen eventuele patronen en/of sporen van lokale, regionale en transregionale economie onderscheiden worden?
- Zijn de grenzen van de archeologische site behaald binnen het plangebied of lopen de erven door buiten het terrein?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 8990m² en beslaat het volledige projectgebied. Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (C-horizont), in één of meerdere werkputten en dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de veldwerkleider. Hierbij wordt de grond afzonderlijk gestockeerd om vermenging te voorkomen. Wel is belangrijk dat indien een gebouwstructuur aangesneden wordt, deze in één werkput in zijn totaliteit moet blootgelegd worden. De grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht kan verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over-/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen, ...). Binnen het plangebied kunnen hoofd- en bijgebouwen, grachten, greppels, waterputten, waterkuilen en dergelijke verwacht worden. Het is bovendien niet uitgesloten dat ook sporen en/of vondsten van artisanale aard aangetroffen worden.

Bij de advieszone dient rekening gehouden te worden met bufferzones langsheen de aanpalende woonerven in het oosten en zuiden en de bestaande Biesvijverstraat in het westen. Hierdoor kan de reële oppervlakte van de opgravingszone iets lager liggen dan de geadviseerde oppervlakte.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de verdere selectie van stalen voor verder onderzoek, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, poel, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Een voorafgaandelijke controleboring kan meer duiding brengen in de diepte van de structuur, alsook de diepte van de grondwatertafel en de nood voor bronbemaling.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 4 à 5 mensen ca. 10 werkdagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in één of meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 20 tot 30 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten) en opmetingen, excl. bemaling, verwerking, assessment, rapportage: ca. 10euro/m²
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: stelpost van 5 500 euro

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft minstens 480 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op sites uit de middeleeuwen.

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.